

Vojaci Pápežského štátu – Križiaci 19. storočia

Adam Kowalik

26. mája 2026 ✚ *História*

Pochádzali z katolíckych rodín celého sveta. Stáli pred náborovými kanceláriami pápežskej armády a boli vedení láskou k Cirkvi a k Svätému Otcovi. Svojou odvahou a duchom obety vzbudili obdiv u katolíkov a nenávisť nepriateľov.

Basreliéf pamätníka pápežských zuávov – pápež Pius IX. prijíma hold verných obrancov Ríma , zdroj: wikimedia commons, Jean Gagnon

Po skončení francúzsko-rakúskej vojny v roku 1859 sa ukázalo, že víťazné Francúzsko neoficiálne podporilo územné nároky svojho piemontského spojenca proti Pápežskému štátu. Táto zrada Napoleona III. a oslabenie Rakúska viedli Pia IX. k tomu, aby viac pozornosti venoval svojim vlastným ozbrojeným silám.

Svätý Otec poveril úlohou rozšírenia armády hlavného veliteľa Christophu Lamoricièra – vynikajúceho francúzskeho generála. Toto menovanie bolo tiež frčkou do nosa Napoleonovi, ktorý Lamoricièra už roky nemal v láske.

Oslabené pápežove divízie

Armáda, ktorej mal veliť, bola veľmi zanedbaná. Pápeži už dávno nemali ambíciu politicky vládnuť nad Apeninským polostrovom. V 19. storočí karty v Taliansku rozdávali európske mocnosti, Francúzsko a Rakúsko. Ozbrojené sily Pápežského štátu neboli schopné postaviť sa proti Bonaparteho vojskám v roku 1798, ani v roku 1807. O ich slabosti ešte veľavravnejšie svedčí skutočnosť, že Pius IX. získal späť moc nad Rómom, ktorú stratil počas revolúcie v rokoch 1848 – 1849, iba vďaka ústretovosti veľmocí. V roku 1860 nebol pápež schopný obnoviť vládu ani vo

vzbúrenej Bologni.

K pápežským jednotkám po porážke revolučnej Rímskej republiky patrili okrem formácií s charakterom osobnej či palácovej stráže (napríklad Švajčiarska garda, Šľachtická garda alebo Palatínska garda) aj pechota, jazda, delostrelectvo a dokonca aj štíhle vojenské námorníctvo. Na vnútornú bezpečnosť štátu dohliadali karabinieri. Do roku 1860 pápežské vojsko pozostávalo v podstate z vojakov dvoch národností – Talianov a Švajčiarov, ktorí okrem gardy osobných strážcov tvorili aj dva samostatné strelecké pluky.

Pápež sa obrátil na katolíkov celého sveta so žiadosťou o pomoc pri modernizácii a rozširovaní armády. Odozva bola obrovská. Vznikli početné výbory organizujúce finančnú a morálnu podporu iniciatíve Svätého Otca. Mladí katolíci sa rozbehli do náborových kancelárií pripravení obetovať život za pápežskú vec.

Niekoľko tisíc vojakov sa podarilo získať na území Rakúska a Švajčiarska. Asi tritisíc regrútov poskytli Íri (vytvorili Légiu svätého Patrika). Medzi novými žoldnieri vynikli dobrovoľníci z Francúzska a Belgicka, z ktorých sa sformovala samostatná jednotka ľahkej pechoty. Do histórie sa zapísala pod názvom Franko-Belgickania a potom Pápežskí zuávi. V jej radoch slúžila veľká skupina mladých ľudí – potomkov starých šľachtických rodov.

Treba zdôrazniť, že zámerom pápežskej vlády nebolo vytvorenie vojenskej sily, ktorá by dokázala úspešne čeliť piemontskej armáde. **Išlo iba o ochranu štátu pred útokmi ľavicových sprisahancov.** Bohužiaľ, skôr než rozšírenie armády mohlo priniesť očakávané výsledky, musela sa postaviť do nerovného boja s armádou Viktora Emanuela II., ktorá už mala za sebou bohaté skúsenosti a v bojoch bola zocelená.

Pápežský štát (1840 – 1859) a jeho armáda

zdroj: picryl.com

Dobrovoľníci z celého kresťanského sveta

11. septembra 1860 vstúpila piemontská armáda na územie Pápežského štátu. Jej prevaha bola zdrvivá. Generál Lamoricière si to uvedomoval, a preto sa rozhodol zhromaždiť všetky oddiely, ktoré mal k dispozícii a posilniť nimi posádku narýchlo modernizovanej pevnosti Ancona. Počítal, že v nej sa dočká intervencie veľmocí.

Dvadsaťosemtisíc členný piemontský zbor generála Cialdiniho, žiaľ, sa postavil za Loretom do cesty päťtisícovému oddielu, ktorý osobne viedol hlavný veliteľ.

Lamoricière bol nútený zaútočiť na vrchy obsadené nepriateľskou posádkou neďaleko Castelfidardo. Počas urputných bojov vynikal mimoriadnou statočnosťou francúzsko-belgický polprápor. Silným útokom bola dobytá farma Crocetti. Bohužiaľ, pápežské sily boli príliš slabé na to, aby pokračovali v postupe. Niektoré slabo vycvičené jednotky sa pod vražednou paľbou kanónov a pušiek rozpadli. *Nec Hercules contra plures* – Lamoricière nariadil ústup.

Nebolo to však ľahké. Zamýšľaný návrat do Loreta sa podaril iba vďaka odvahe a pohrdaniu smrťou Franko-Belgičanov a Rakúšanov, ktorí ich podporovali, medzi ktorými bolo najmenej niekoľko desiatok sedliakov z Haliče (väčšina z nich zahynula).

Príkaz na ústup sa nedostal k Franko-Belgičanom, ktorí obsadzovali pozície na farme Crocetti a naďalej sa urputne bránili. Kapitulovali až keď plamene zapálené nepriateľskými bombami začali horieť v kôlni, v ktorej ležali ich ťažko zranení spolubojovníci. Nechýbalo veľa a vernosť rozkazu by sa pre obrancov farmy skončila masakrom. Iba zásah piemontského dôstojníka zajatého na začiatku bitky skrotil zúriacich žoldnierov Victora Emmanuela. Liberálne médiá však do sveta rozoslali správy vyfabrikované piemontskými propagandistami, podľa ktorých mali zranení zuávi napadnúť talianskych vojakov, ktorí im prinášali lekársku pomoc.

Vyznamenanie pápežskej armády

zdroj: snappygoat

Po ústupe do Loreta pápežské vojsko kapitulovalo. Ochota bojovať zo strany dobrovoľníckych vojsk Belgičanov, Írov a Rakúšanov musela ustúpiť defetizmu Švajčiarov a Talianov, podľa ktorých už nemalo zmysel ďalej sa brániť. Ako výraz úcty voči protivníkovi piemontskí generáli Leotardi a Cugia, ktorí kapituláciu akceptovali, pozvali pápežských dôstojníkov na recepciu. Výkrik obdivu z úst generála Cugigo pri listovaní zoznamom padlých Franko-Belgičanov vošiel do dejín:

„Aké mená! Veď to by mohol byť zoznam pozvaných na ples na dvore Ľudovíta XIV.!“

Žiaľ, duch rytierstva vystrašil veliteľa zboru generála Cialdiniho, ktorý nielenže vydal rozkaz odsudzujúci úctu a vieru pápežských vojakov, ale navyše odmietol aj identifikovať telá zabitých Franko-Belgičanov a vydať ich rodinám. Všetci spočinuli v spoločnom hrobe blízko miesta, kde padli.

Medzitým sa Lamoricière a hárka vojakov prebili do Ancony. Tam 28. septembra, po vyčerpaní všetkých možností obrany, kapitulovali.

Pápežskí zuávi

V dôsledku vojny v roku 1860 bol Pápežský štát oklieštený na Rím a najbližšie okolie. Jeho hranice strážiła zredukovaná armáda, ktorej elitu tvorila ľahká pechota – pápežskí zuávi. Išlo o bývalé pododdieľy Franko-Belgičanov posilnené Írmi z Légie svätého Patrika. Počet príslušníkov formácie však pravidelne rástol. Prvého januára 1861 to bol jeden prápor pozostávajúci zo šiestich rôt. V marci toho istého roku boli založené ďalšie dve rotý. O desať rokov neskôr už v radoch formácie slúžilo tritisíc zuávov. Je potrebné zdôrazniť, že postupom času sa formácia stala medzinárodnou – v jej radoch pôsobili predstavitelia takmer všetkých katolíckych národov vrátane Poliakov. Paradoxne najväčší počet dobrovoľníkov poskytla katolícka menšina z Holandska.

Vojak pápežských zuávov

zdroj: snappygoat

Formácie afrických zuávov francúzskej armády slúžili ako vzor pre vytvorenie pápežskej ľahkej pechoty. Niet sa čomu čudovať – ich organizátorom a dlhoročným veliteľom bol generál Christophe Lamoricière. Uniformy pápežských zuávov sa podobali uniformám, aké sa používali v afro-francúzskych formáciách. Mimochodom, orientálny uniformný strih sa stretol s kritikou niektorých kardinálov.

„Je to naozaj „vynikajúci“ francúzsky nápad obliekať pápežových vojakov do moslimských uniforiem,“ vyjadril sa sarkasticky jeden z nich. Prevažovali však praktické úvahy: voľná, vzdušná

uniforma bola ako stvorená pre stredomorské podnebie.

Pápežskí zuávi boli vo všetkých ohľadoch elitnou formáciou: boli dobre vybavení, vycvičení a v ich radoch panoval skutočne bojový duch. Kto by sa nazdával, že zbor, v ktorom slúžilo mnoho aristokratov vrátane grófa Edwarda Raczyńského z Rogalinu, budú sužovať triedne konflikty, hlboko by sa mýlil. V radoch zuávov vládla disciplína a pocit bratstva.

Švajčiar Josef Maria Müller, ktorý slúžil v pápežskej streleckej jednotke, robil všetko preto, aby ho preložili medzi zuávov, pretože bol inšpirovaný radosťou, akú títo čerpali zo služby Svätému Otcovi, ako aj zbožnosťou, vďaka ktorej ich po službe bolo možné *častejšie stretnúť v kostole než v krčme alebo vinárni*. V žiadnom prípade to nebola akási „maľovaná“ armáda fanatikov. Svedčila o tom tvrdá vojenská služba, akú zuávi vykonávali vo všetkých kútoch okliešteného cirkevného štátu.

Proti červeným

Zuávi mali dvoch súperov: bandy Garibaldiho revolucionárov a skupiny bežných násilníkov, predchodcov mafie. Zatiaľ čo s násilníkmi si poradili a o niekoľko rokov zmizli, skutočným problémom bol Garibaldi, ktorý dostával zvonka podporu. Milície, ktoré budoval, boli silné jednotky často so stovkami ba dokonca tisíckami príslušníkov. Množili sa útoky na hraničné stĺpy pápežského žandárstva. Po čase republikáni posmelení vlastnou silou napádali mestecká, ničili kostoly, zneuctievali Eucharistiu a bohoslužobné predmety a drancovali, čo sa dalo. V týchto ťažkých bojoch zuávi spolupracovali so žandárstvom. Služba bola ťažká. Krátkym zrážkam predchádzali namáhavé pochody divočinou, horúčavou a prachom. Garibaldiovci sa často pred pápežskými jednotkami skrývali za hranicami Talianskeho kráľovstva.

Pápežskí zuávi

zdroj: picryl.com

V roku 1867 sa revolučný vodca Giuseppe Garibaldi cítil dosť silný na to, aby sa pokúsil ovládnuť Rím. Počítal s tým, že jeho agentom sa podarí vyvolať vzburu vo Večnom meste. Armáda „červených košiel“, ktorej velil, dobyla Monterotondo. V noci z 2. na 3. novembra sa v Ríme armádný zbor pápežských vojsk v počte takmer troch tisíc vojakov postavil proti agresorom.

Pozostával z dvoch práporov zuávov, Antibskej légie regrutovanej z radov vojakov francúzskej armády, a menších jednotiek iných formácií. Sprewádzal ho oddiel francúzskej pechoty pozostávajúcej z dvoch tisíc mužov, pretože Napoleon III., ktorý stále viedol dvojtvárnu politiku, pápeža oficiálne podporoval.

K zrážke došlo na úsvite 3. novembra. Jednotky „červených košiel“ boli v početnej prevahe – Garibaldi mal k dispozícii viac ako osemtisíc mužov. Zuávi však rýchlo vytlačili nepriateľa z jeho predsunutých pozícií. „Červené košele“ ustúpili a stiahli sa na kopec tiahnuci sa od Mentany k Monterotondu, aby sa tam ako v pevnosti schovali za kamenné múry vinice Santucci, ako aj za vopred pripravené barikády.

Zuávi pokračovali v útoku. Keď dorazili k múrom a vytvorili zo seba živé rebríky, predierali sa a prerážali ďalšie opevnenia. V tom čase sa garibaldiovci pokúsili zaútočiť na obe krídla pápežských vojsk. Generál Courten, ktorý už nemal žiadne rezervy, požiadal o podporu nečinne postávajúce francúzske jednotky, ktoré táborili v blízkosti. Generál Polhes, veliaci francúzskym posilám, vydal rozkazy a čoskoro bol útok „červených košiel“ odrazený salvami moderných ostreľovacích pušiek Chassepot. Boje prerušila až padajúca tma.

Na druhý deň republikáni kapitulovali. Garibaldi však medzi nimi už nebol. Aj keď predtým predstavil svojim ľuďom alternatívu: „Vítazstvo alebo smrť“, ako sa ukázalo, pre seba a svojho syna si pripravil tretiu možnosť – útek.

Posledný boj

Vítazstvo pod Mentanou predžilo existenciu Pápežského štátu iba o tri roky. Ďalšia agresia Piemontu v roku 1870 ukončila jeho niekoľkostoročnú históriu. Pius IX. si bol vedomý nepriateľovej prevahy a rozhodol sa, že jeho vojaci budú klásť iba symbolický odpor. Aj tentokrát to boli zuávi, kto hrdinsky odrážal útoky piemontskej pechoty, snažiacej sa preniknúť do mesta cez rozbité múry na Porta Pia. Keď začuli rozkaz vzdať sa, v očiach sa im objavili slzy. Veď v predvečer bitky sa lúčili so svojimi kolegami so želaním, aby sa s nimi čoskoro stretli v Nebi. Tí, ktorí padli v boji alebo zomreli v rímskych nemocniciach, z posledných síl šepkali heslo, ktoré ich sprevádzalo počas služby pápežovi: *E viva Dio! E viva Papa il Re.*

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/kriziaci-devatnasteho-storocia/>